

José Hernández: MARTÍN FIERRO. Prevedel in spremno besedo napisal **Tine Debeljak.** Mihelač, Ljubljana 1995 (Zbirka Svetovni klasiki; 42). Jorge Luis Borges v eni izmed zgodb na svoj zviti način obnavlja zgodbo o dečku iz divjine in njegovem nožu, zgodbo, ki si jo je – kot trdi – zapomnil njegov stari oče, poročnik Borges, branitelj severne in zahodne meje. O tistem, kar se je bilo dogajalo na robovih civilizacije in je imelo vse odtelej za Argentinec neopisljivo velik pomen, je času primerno, torej v pomeščanjeni obliki nekdanjega folklornega pripovedništva, ubesedil v pesnitev José Hernández, po besedah doktorja Tineta Debeljaka nič manj kot argentinski Prešeren. "Pesem" o argentinskem gavču Martínu Fierro, kanonizirano delo argentinske književnosti, v heroičnem in trpkem slogu (v slovenščini mu posebno patino daje več kot četrto stoletja star prevod z zdaj starinskim besediščem in vsakršnimi stihoklepskimi domisleki), razgrinja travmatično nacionalno izkušnjo, ki jo je izsilil čas: gavčo, človek pampe, noža in kitare, še pozneje tudi bojevnika zoper španske osvajalce, je iz risa idilične svobode pahnjen v vlogo marginalca, tipa, ki ga kapitalizem več ne sprejema oziroma ga lahko prebavi le še kot eksczes, ki na srečo izginja. Po branju Martína Fierra je zlahka umljivo, da pisateljska servilnost in politična primernost (no, vsaj njena svojevrstna različica) nista civilizacijska dosežka postmoderne dobe. Malce dolgočasno, a poučno. (Igor Bratož)

Joris-Karl Huysmans: PROTI TOKU. Prevedel, spremno besedo in opombe napisal **Igor Lampret.** Mihelač, Ljubljana 1995 (Zbirka Svetovni klasiki; 36). Znotraj celotnega Huysmansovega opusa (romanov in novel) Lampret odkriva navzočnost vseh najznačilnejših literarnih tokov fin de siècle, v romanu *Proti toku* pa predvsem dekadenci in naturalistične značilnosti: Zola je, kot navaja Lampret, roman vzel čisto zares, kot naturalistično študijo o patološkem primeru, a pri tem spregledal Huysmansov navadno implicitno ironični, celo sarkastični odnos do junaka in njegovih ekscenzijskih kreiranj sveta (tako duševnosti kot stanovanja). Roman je posmehljiva freska dendijsko-dekadentnih nazorov, pri tem poudarja tudi poseben paradoks: Des Essaintes si (nevrotično) hoče pričarati idealen, harmoničen, zaseben, artificialen svet, vendar je njegova zbirka predmetov, vonjev, draguljev, knjig ... tako popolna, da ne dopušča več nobene preureditve, tako je junakova "kreativnost" blokirana, nevroza pa se mu zaradi odprave njegove edine dejavnosti še poveča; naslednji koncentrični krog nevroze je torej

nujno širši. S skoraj črno ironijo problematiziran dekadencijski nazor romanu še danes daje vsebinsko-tematsko zanimivost, literarnozgodovinsko pa je pomemben tudi zaradi eksplikacije estetskih načel, ki so se v tistih letih začela zapisovati tudi v manifeste sodobne književnosti. (Vanessa Matajč)

Lojze Kovačič: RESNIČNOST. Spremnna beseda Alenka Koron. Mihelač, Ljubljana 1995 (Zbirka Metulj). Zgodba je prvič izšla leta 1972 z naslovom *Sporočila v spanju – Resničnost* in že takrat je bil njen začetek pravzaprav ponatis leta 1957 objavljene zgodbe *Zlati poročnik. Resničnost* so ponatisnili že leta 1976 in vključena je bila v izbor Kovačičevega dela *Sporočila iz sna in budnosti* leta 1987. Če smo natančni, je torej pri založbi Mihelač lansko leto izšla že četrta oziroma petič, če upoštevamo delno revialno objavo. Tako je bolj poudarjena klasičnost te pripovedi: je dokumentarna, pripoveduje namreč o resničnih dogodkih, najbolj o tistih takoj po drugi svetovni vojni v Jugoslaviji, vendar je hkrati univerzalno aktualna – občutek odtujenosti, kakor ga predstavlja *Resničnost*, bi bil lahko posledica katerega koli avtoritarnega kolektivismu. In vendar se iz te klasičnosti vzdiguje unikatni pisatelj, saj intimnost junaka pripovedi in način, kako je zapisana, ustvarjata za bralca izjemen svet, neponovljiv v svoji literarni suverenosti. Ob branju *Resničnosti* si vedno znova zaželim, da bi po njej posneli film (kakor so jo že uprizorili na odru leta 1985 v Mladinskem gledališču Ljubljana, režiral je Ljubiša Ristić). Vendar se mi zdi, kakor da bi bila v tem primeru pripovedna moč *Resničnosti* okrnjena: za gledalca filma bi bile podobe določene, iz bralca pa avtor že od prve strani naprej izžema pravo reko, morda kar sotočja podob iz njegovega lastnega življenja, ves čas pa jih usmerja s strahovitim občutkom osamljenosti, ki ne pojenja niti za hip. Kovačičeva mojstrskost je prav v tem, da ne glede na opisovane konkretne dogodke trka na naše doživljanje kot tisto pravo neizogibno resničnost; čeprav je najprej pisal o svoji lastni tesnobi, jo je znal zapisati tako, da je to tesnoba nas vseh. Večkrat ko bodo ponatisnili *Resničnost*, bolj oddaljeno bo obdobje, na katero se pripoved v njej naslanja. Vendar bo klasičnost te knjige z vsakim natisom večja, ker stavim, da izvrženost iz družbe zlepa ne bo ekskluzivna tema. (Lela B. Njatin)

ALPHONSE DE LAMARTINE. Izbral, prevedel, spremno besedo in opombe napisal Janez Menart. Mladinska knjiga, Ljubljana 1995 (Zbirka Lirika; 82). Objava Lamartinovih *Pesniških premišljevanj* (1820) pomeni